

Tegen de verbruining

In 1993 noemde de Tsjechische president Václav Havel het lot van de Roma de lakmoesproef van Europa's democratie. Voor die proef is Europa gezakt, zo oordeelt voormalig Europarlementarier Els de Groen, die veel deed om de erbarmelijke levensomstandigheden van de Roma en Sinti op de Brusselse agenda te zetten.

Tekst René Zwaap

Het is een soms deprimerend beeld dat Els de Groen schetst in haar boek *Voor het volk* (2018), waarin ze terugkijkt op vijf bewogen jaren in

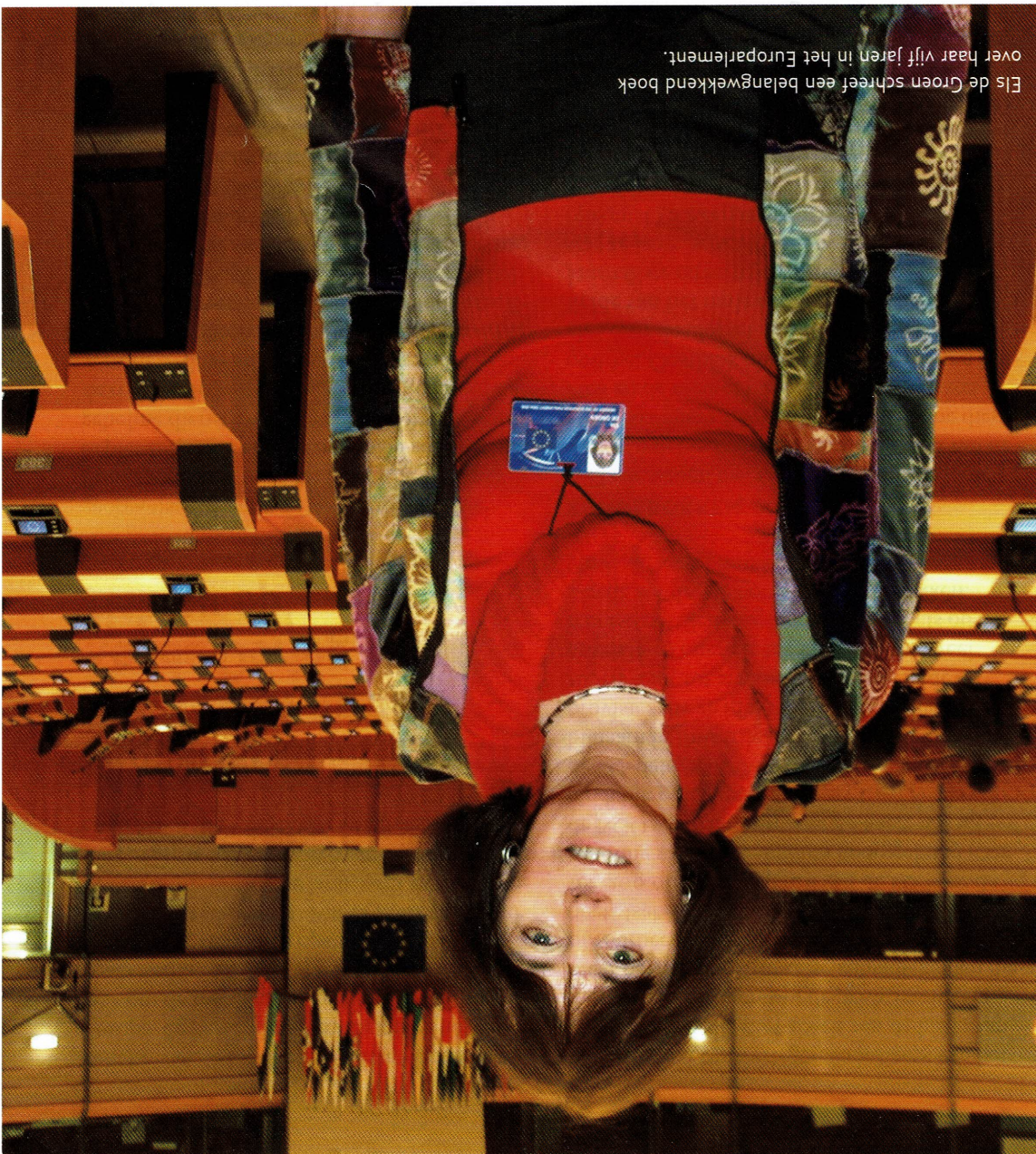
het Europarlement. In haar boek waarschuwt ze voor een herhaling van de holocaust; een richting waarin Europa zich, amper zeventig jaar na de Tweede Wereldoorlog, langzaam maar zeker begeeft: Ze waarschuwt voor de opkomst van partijen als het Nationaal Front voor de Verlossing van Bulgarije, dat openlijk heeft gepleit voor concentratiekampen voor Roma en de nieuwe Bulgaarse regering met 19 zetels gedoopte aan een meerderheid heeft gehoopt. In Hongarije marcheerde al begin deze eeuw de Hongaarse Garde, een gewapende burgerwacht, met stram gestrekte benen. Ook Roemenië, Tsjechië en Slowakije kennen dergelijke 'volksbewegingen'; Antiziganisme is - samen met antisemitisme en vreemdelin- genhaat - het vruchtwater van een nieuw fascisme. In *Voor het Volk* schrijft De Groen: 'Eigenlijk heeft de eenwording van Oost- en West-Europa een volk, dat in omvang groter is dan Belgen, Zweden, Finnen, Tsjechen, Gri-

PAUL VAN BUITENEN

Els de Groen deed haar eerste politieke ervaring op in de Brede Maatschappelijke Discussie over kernenergie in de jaren tachtig en in 2003 in De Derde Kamer, een overheidsproject op het gebied van ontwikkelings Samenwerking. Een jaar later kwam ze door toedoen van Paul van Buitenen in het Europees Parlement. Van Buitenen was de Brusselse ambtenaar die als klokkenluider over frauduleuze praktijken een grote rol speelde bij de val van twee gedachten hinken;

ken of Bulgaren, van zijn rechten beroofd omdat het geen eigen natiestaat met een grensminatie van Roma een kwestie van etniciteit. Maar het grootste verschil tussen Roma en anderen, Luxemburgers bijvoorbeeld, ligt niet in hun etnische achtergrond, maar in het verschuiven van grenzen. Luxemburgers hebben ze, Roma hebben ze niet. Maltezers, Esten, Letten, Slovenen, ze zijn allemaal beter af dan de 12 miljoen Roma die vrij en kosmopolitisch door heel Europa wonen. Precies daar wringt de schoen! Zolang de EU een optelsom van natie-

Els de Groen schreef een belangwekkend boek over haar vijf jaren in het Europeparlement.

de gehele Europese Commissie onder leiding van Jacques Santer in 1999. Hij richtte een eigen politieke partij op, *Europa Transparant*, die vanuit het niets twee zetels vergaarde, waarvan er een voor Els de Groen was. Ze sloten zich aan bij de fractie van de Europese Groenen. Maar binnen enkele maanden zag De Groen zich gedwongen de samenwerking met Paul van Buitenen te stoppen. Els de Groen: 'Van Buitenen was aangestegen door de ernstige ziekte van zijn echtgenote. Hij ondervond veel steun van orthodoxe gelovigen, die steeds meer invloed op zijn politiek handelen kregen. Er waren Bijbellezingen in de fractiekamer en op tal van punten begon Van Buitenen standpunten in te nemen die ik onmogelijk kon verdedigen. De Groen splitste zich af en werd onafhankelijk lid binnen de Groene fractie, waar ex-68'er Daniel Cohn-Bendit de grote man was. Ze hield zich vooral bezig met het democratische

gehalte van de nieuwe EU-lidstaten in Oost-Europa, de bestrijding van fraude en het naleven van de rechten van grote minderheden zoals Roma en Sinti.

Met haar strijdbare opstelling maakte ze zich niet altijd geliefd. Nadat ze in 2006 had gewaarschuwd voor de lange arm van ex-communistische leiders in extreemrechtse kringen en in Sofia (Bulgarije) een symposium had

'Het triumfalisme van het westen na de Koude Oorlog breekt zich nu op'

georganiseerd, waar de voormalige Duitse Bondspresident Joachim Gauck de opening bepleitte van de archieven van de voormalige geheime dienst, de *Darzanva Sigornost*, waren de reacties fel. Het dagblad *Trud* noemde haar verminderd toerekeningsvatbaar en met behulp van photoshop werd ze poedeelnaakt op de cover van een weekblad afgebeeld. Hetzelfde de boulevardblad publiceerde een verhaal vol insinuaties over een intieme relatie die ze zou hebben met haar Bulgaarse assistent. Op advies van mediadeskundigen in Brussel diende ze geen aanklacht in. Het zou de zaak slechts verergeren en een vervalg uitlokken. De Groen: 'Alle kritiek kwam uit de hoek van het oude partijkader, dat diverse kranten bezat. Veel Bulgaarse burgers waren juist blij met mijn initiatieven, die de opmaat werden tot opening van de archieven.'

Els de Groen: 'Het is een grote fout geweest van de Europese Unie om niet zorgvuldiger te kijken naar de antecessanten van hun politieke gesprekspartners in de nieuwe lidstaten. Het is een gotspie dat iemand als ex-agent Man-tsjev van de voormalige Bulgaarse geheime dienst uit handen van René van der Linden een onderscheiding van de Raad van Europa kreeg uitgereikt voor zijn inzet voor de Europese Zaaik. Ook in de NGO's waarmee Brussel samenwerkt in landen als Roemenië en Bulgari-

GROTE FOUT

rije zitten tal van vertegenwoordigers van het *ancien regime*, die niet alleen aan de haal gaan met de opbrengsten van de privatiseringen, maar ook met de Brusselse subsidiegelden die bijvoorbeeld voor de Roma bestemd zijn. Zo heeft Isabel Uribe, actief in de *civil society sector*, 200.000 dollar steun van de EU voor de scholing van Roma-leraren doorgeleid naar de NGO van haar minnaar. Ze heeft het uiteindelijk geschopt tot *Advisor Civil Society* op de EU-delegatie. "Mevrouw 40 %", luidt haar bijnaam in Bulgarije, een verwijzing naar de provisies die ze in rekening zou brengen. Corruptie leidt tot armoede, armoede leidt tot onvrede en onvrede tot verrechtiging. Veel rechtse partijen groeien als schimmels op de woede zonder de oorzaken aan te pakken. Onvrede levert hun stemmen op?

ZONDEBOKKEN

Els de Groen meent dat de Europese Unie veel te natief is geweest over de invloed van de machtskonings's tussen de oude geheime diensten en de nieuwe politieke partijen in wat ooit het Oostblok heette. Zelf had ze geen illusies over de plotselinge democratische voorleide van het oude communistische kader. Als journaliste en schrijfster van jeugdliteratuur was ze jaren actief in de Sovjet-Unie, waar ze opkomt en neergang van de perestrojka beleefde en zag hoe de oude macht zich moeteloos wist te handhaven onder de nieuwe banieren van democratie en kapitalisme. 'Het is alsof je een huis bouwt op vervulde grond zonder eerst de bodem te saneren. De bevolking wilde vrijheid en welvaart. Maar de rijkdom van de staat werd geclaimd door een kleine groep mensen die de aandacht van de verarmde, ontgoochelde meerderheid afleidde door zondebokken aan te wijzen: Roma, Joden, migranten. Machtige oud-communisten en nieuwe rechtse partijen hadden plotseling gemeenschappelijke interesses. Dat fenomeen is onvoldoende door Brussel doorzien. Intussen is rechtspopulisme ook een factor van betekenis in de landen van West-Europa. Ook daar wortelt het in onvrede, ook daar draait alles om zondebokken in plaats van om oplossingen.'

In 2006 diende De Groen samen met vier andere Europarlementarissen een Schriftelijke

aanvallen, gebruikte ze het woord Roemenen, waarna vijf boze Roemenen zich uit ITS terugtrokken en de fractie ophield te bestaan. Tot vreugde van het EP, Helias probeert op dit moment de Italiaan Salvini van de Lega een soortgelijke fractie te vormen.

POETIN

De steun van Poetin voor alles wat zweemt naar rechts binnen de Europese Unie verbaast haar niet. 'Rusland probeert de Europese Unie waar mogelijk te destabiliseren. Dat is de prijs die het westen betaalt voor de fout die het heeft gemaakt Moskou te verne-

'De EU bouwde een huis op vervulde grond'

deren na de Koude Oorlog. Dat triomfalisme breekt haar nu op. Beide ideologien, het communisme en het kapitalisme, zijn onderdeel van de systemen, moet Europa haar eigen weg gaan. Moeilijk, maar het is de enige weg;

Tegenwoordig is Els de Groen fulltime schrijfter en dichteres. Haar weerzin tegen de opmars van extreemrechts ventileert ze nu niet meer in moties, maar in gedichten.

Mest

*Buiten wordt het lente
maar kleurt Europa bruin.
In roze, geel en wit
lopen de bomen uit*

*tegen de geur van stromt
en homeopatische verdunning
mest waarop niets groeit.*

Het boek *Voor het volk van Els de Groen* verscheen bij uitgeverij In de Knipscheer, prijs € 16,50. Bij dezelfde uitgeverij is haar gedichtenbundel *Wakker vallen verkrijgbaar.* ●

Verklaring in over *hate speech* tegen Joden, Roma en Turken in Bulgarije. De vijf onderstekenaars vertegenwoordigden de vijf grootste fracties in het parlement. Indien hun Verklaring tegen 'neo-totalitarisme' door een meerderheid van de MEP's zou zijn gestemd, kon dit tot wetgeving leiden die zich uiteraard niet beperkte tot alleen Bulgarije. De Verklaring kreeg in juli 2006 slechts 115 stemmen voor van de 732 MEP's. 'Ik was daar zeer teleurgesteld over', zegt De Groen, terugblikkend. 'Ik kreeg bijna ruzie met een collega-parlementarier die Voltaire erbij haalde met de uitspraak: "Ik ben het niet met hen eens, maar zal hun recht om zich uit te spreken te allen tijde verdedigen". Democratie is een kwetsbaar systeem, ook toegankelijk voor mensen met ondemocratische plannen. Als die hun mandaat misbruiken om het systeem te vernietigen dat hun de rechten verschaft, ondermijnen ze hoogstpersoonlijk en eigenwillig die rechten. En waarom zouden we ons doodvechten, in de woorden van Voltaire, om rechten te verdedigen die ontleend zijn aan een stelsel dat de rechtgebonden zelf verwerpen? Intussen kon je op het internet foto's van de Ataka-leider met David Duke van de Ku Klux Klan aantreffen.' Ook het Europarlement zelf begon politiek te 'verbruenen'. De eerste extreemrechtse fractie in het EP ontstond op 15 januari 2007, genaamd ITS, een afkorting van *Identity, Tradition and Sovereignty*. Destijdens kon zo'n groep worden opgericht als er minimaal twintig MEP's uit vijf lidstaten deelnamen. In ITS zaten mensen uit Front National, Vlaams Belang, Freiheitliche Partei Österreichs, Social Alternatieve – een groep van rechtse Italiaanse partijen – , het eveneens Italiaanse Tricolour Flame, het Bulgaarse Ataka en het Roemeense Romania Mare. Els de Groen: 'Met de komst van de Brit Ashley Mote, een ex-UKIP lid, haalde de groep twintig leden. Maar al datzelfde jaar ontstonden er problemen toen Alessandra Mussolini van Social Alternatieve begon november 2007 zei dat alle Roemenen crimineel waren. Eigenlijk bedoelde ze te zeggen dat alle Roma crimineel waren, maar omdat ITS-leden zich fatsoenlijk wilden voordoen en geen ethnische groep wilden